

KAREN VOLSTEDLUND

Merete Volstedlund blev født i Odense i 1946 og kom ret tidligt til at bo i Slagelse hos sin onkel og faster, Olga, der blev en mor nummer to for hende. Hun så dog samtidig næsten lige så meget til sin biologiske mor, Karen, og sine ældre søskende. Her fortæller Merete, under temaet “Min mor”, om sine to mødre: Karen Volstedlund – eller Lyngsø, som hun blev født i Farsø 1912 – og faster Olga Schwartzlose.

Interviewet af Lise Behrendt, Aarhus Stadsarkiv, den 3. april 2017

HJEMMET OG DE TIDLIGE MINDER

MERETE, HVAD ER DIN TIDLIGSTE ERINDRING OM DIN MOR?

... Den er ikke så tidlig i virkeligheden. Det er nok fordi, der skete det, at jeg ret tidligt efter jeg blev født, blev sendt over til min faster og onkel, fordi mine forældre blev skilt. Det var meningen, at det skulle være en midlertidig foranstaltning, og så jeg skulle tilbage til min mor. Men i starten af mit liv var jeg nok halvdelen af tiden hos min faster og onkel og halvdelen af tiden hos min mor og mine søskende. Mine erindringer blander sig lidt sammen for mig.

Jeg kan bedst huske min faster fra min tidligste barndom, tror jeg nok. Min mor, det var ligesom det sted, jeg kom på ferie, kan jeg huske, at jeg tænkte. Der blev jeg forkælet, og jeg syntes, det var sjovt at have søskende. Det havde jeg jo ikke hos min faster og onkel, der var jeg ligesom enebarn. Jeg kan ikke sige, hvornår min første erindring om min rigtige mor egentlig var.

Jeg har nok været en tre-fire år, vil jeg tro. Jeg kan huske – når jeg siger, "et hårdt liv", så lyder det som om, at hun boede i slum og sådan noget, det gjorde hun jo overhovedet ikke, men hun var enlig mor, og jeg var barn nummer fire; hun blev skilt kort efter, jeg blev født; og hun var selverhvervende, hun var damefrisør og skulle starte en ny forretning et nyt sted; hun havde en dreng på ni år og tvillingepiger på seks år, og så kom jeg til i et nyt ægteskab, som gik i stykker. Det vil sige, at hun havde smadderhamrende travlt. Det var jo hårde tider der i 1946 lige efter krigen. Hun startede med at bo i Horsens, hvor hun boede i hus med sin søster. Jeg kan faktisk ikke huske noget fra Horsens. Jeg har prøvet at tage ned til det sted, hvor hun boede, det hus, det siger mig ikke noget som helst.

HVOR BLEV DU FØDT?

Jeg er født i Odense. Men ret hurtigt derefter blev mine forældre skilt, og så flyttede min mor op til sin søster i Horsens, og der boede hun et par år. Og jeg har nogle svage erindringer om det hus, men jeg har jo opdaget, at det er nogle falske erindringer, for jeg husker huset som kæmpestort, med en kæmpe have og en kæmpe indkørsel. Men så kørte jeg ned og så på det, det er et lille hus, og der var ingen opkørsel og kun en lille have, og det lå på et vindblæst hjørne. Jeg kan slet ikke forstå, at der kunne bo to familier i det. Det er jo det, et barns øjne ser anderledes.

På et tidspunkt tror jeg, at min mors søster skulle bruge hele huset, så flyttede min mor til Fredericia, da jeg var lille. Der gik der flere år, i hvert fald i ét år, hvor hun havde en frisørsalon, som var indrettet i en lille toværelses lejlighed, hvor der var et lille køkken og toilet på gangen. Det kan jeg i hvert fald huske, for jeg kan huske lugten af permanentvæske fra det lille køkken, hvor hun stod med alle de ting. Selv boede hun bag en skærm, på en feltseng, når kunderne var gået. Om dagen var der kunder i de to værelser, og der var en sofa, hvor kunderne sad og ventede.

Tvillingerne, mine søstre, mine søskende ... Min bror var på kostskole, tror jeg,

allerede der, eller også boede han også hos en ... han var i hvert fald også væk hjemmefra, jeg tror, han boede hos en moster. Men i hvert tilfælde så måtte man først komme hjem efter klokken halv seks, for så var kunderne gået. Så blev sovesofaen slået ud, og der kunne vi ligge, mine søstre og jeg.

Det kan jeg huske fra de ferier hos min mor. Jeg husker det jo ikke som et problem, jeg husker, at vi legede, der var masser af børn og der var små haver bag ved byhusene. Vi legede vanvittige lege, der strakte sig over flere dage, og vi løb ned over voldene ned til stranden. Det var en anden tid at være barn i. Bare man var der til spisetid, så var det fint.

DER VAR JO IKKE MANGE INSTITUTIONER?

Nej, og der var ingen, der holdt øje med en, man måtte gerne gå rundt og passe sig selv.

FASTER OG ONKEL

DIN FASTER OG ONKEL, HVOR BOEDE DE HENNE?

Min faster og onkel boede i Slagelse på det tidspunkt. De flyttede til Ærø, da jeg var syv, og da flyttede jeg med dem. Det var jo sådan, at min mor, hun var virkelig en sej kvinde, som arbejdede meget. Det var jo hårdt, at få det der op at stå. I starten var det jo ikke meningen, at jeg skulle blive hos min faster og onkel, men på et tidspunkt skulle jeg jo i skole. Det var, da jeg var seks år. Og så skulle de afgøre, hvor jeg skulle bo. Og min faster og onkel, de havde ikke andre børn, og de ... altså min rigtige mor fortalte det altid sådan, at når jeg var hos hende, blev hun ringet op fem gange om dagen og blev afhørt, om hun nu havde husket at gøre ditten og datten og det tredje og fjerde, og om jeg havde fået mine vitaminpiller og du ved, alle sådanne nogle ting.

JA?

Fordi min faster syntes, at sådan ville man sikkert gøre for sit eget barn, "Har du nu husket...?" og "Du ved godt, hun plejer altid...!" Min mor sagde, sådan for sjov, "Det kunne jeg jo ikke blive ved med at høre på, så måtte jeg hellere sende dig over til faster Olga!", som hun hed. Så da jeg skulle i skole, blev det besluttet, at jeg skulle bo der. Og så være i ferierne hos min mor. Og så blev det sådan. Efterhånden var det sådan ... min mor boede ikke længere inde i

Danmarksgade, hed det vist, i Fredericia. Så fik hun en anden salon i et nyere byggeri, som var lækker, og så boede hun i øvrigt i noget nyt lige uden for voldene, som hed noget, jeg ikke kan huske. Men det var et dejligt sted, her fik hun en treværelses lejlighed, hvor Vibse og Kirsten fik værelse, og hun havde soveværelse. Der var altan. Der har jeg været mange gange. Jeg kan huske, at der var også masser af børn.

VAR DET FORDI, HENDES VIRKSOMHED VAR BLEVET STØRRE?

Nej, det var fordi hun måtte starte, der hvor hun kunne få noget, og så boede vi også der, mens det nye blev bygget. Det var hun skrevet op til, og da så det var færdigt, skulle vi bo eller hende og Vibse og Kirsten bo der.

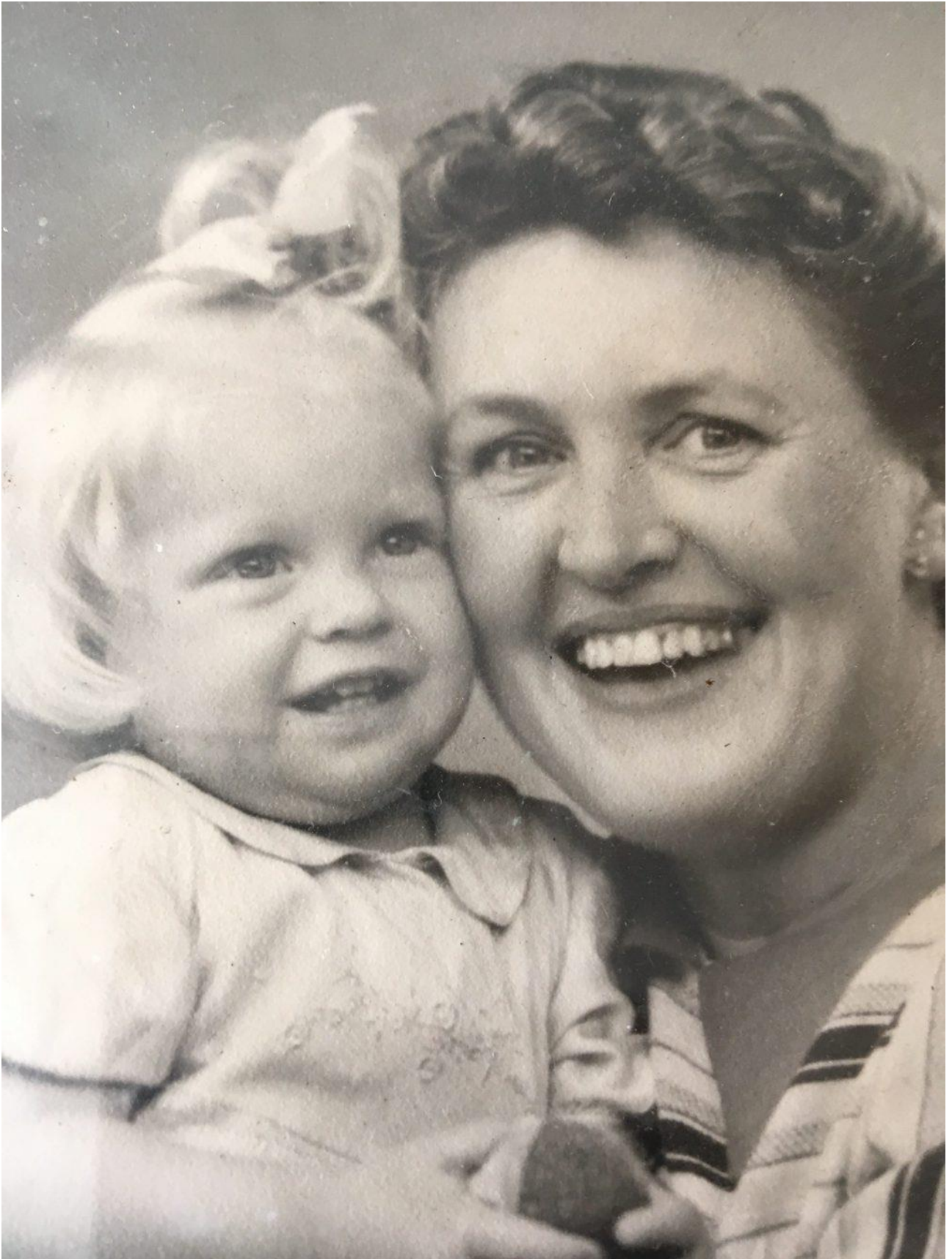
Et års tid eller to havde hun stadig salon inde i den lille lejlighed, indtil der var bygget endnu et nyt hus, hvor hun fik salon. Efterhånden voksede Vibse og Kirsten til, og de flyttede hjemmefra, da de havde fået realeksamen. Så havde mor en halvanden værelseslejlighed, hvor hun havde salon nedenunder i gadeplan.

DIN FASTER, DET VAR SÅ DIN FARS SØSTER?

Ja.

HVAD LAVEDE HUN?

Hun var hjemmegående, og min onkel var ansat i postvæsenet. Da vi flyttede til Ærøskøbing, var det, fordi han blev postmester der. Og så boede vi der i den gamle postmesterbolig i Ærøskøbing, og det var der jeg gik i skole. Det er sådan, hvad mange mennesker synes er lidt underligt, men der var et glimrende forhold mellem min mor og far og min faster og onkel. Der var ikke nogen gnidninger overhovedet. Jeg kan huske, at vi holdt Jul sammen, og min far sendte kalkuner over til Jul, det kunne man åbenbart dengang. Og så kom hele familien til jul. Der var masser af plads i postmesterboligen.

Merete og Olga

FESTLIG FAR, TO MØDRE OG HALVSØSKENDE

HVOR BOEDE DIN FAR?

Han boede lidt rundt omkring, mest i Silkeborg, hvor jeg også har besøgt ham. Han blev senere, da vi var voksne allesammen, gift igen. Han boede mest ved Silkeborg, i Kellerup og heroppe omkring. Aarhus har han sikkert også boet i. Min far så jeg mindre. En gang i mellem kom han med store gaver og var et festfyrværkeri, men det var ikke så tit.

VAR DET SÅDAN, AT DU HAVDE TO MØDRE?

Ja, det kan man godt sige. Efterhånden blev min faster jo mest ... eller nej, det ved jeg ikke, om jeg kan sige, men efterhånden boede jeg jo mest der. Det var jo ferie, når jeg var hos min mor.

Jeg tror nok, min mor efterhånden havde lidt problemer med det, jeg ved det jo ikke. Hun har formodentligt hørt lidt fra sine talrige søskende om, at sådan gjorde man ikke! Man gav ikke sit barn til nogle andre! Det kunne jeg forestille mig, at hun har fået at vide. Jeg har en erindring om, en jeg som voksen synes er ubehagelig, da vi boede i Slagelse, der boede en af mostrene, Ellen, hun havde min storebror Keld boende, for han var svær at styre. Ellen var en robust dame, og hun fik først en datter i en sen alder.

DE VAR TRETEN SØSKENDE?

Ja, eller fjorten, og de var flest piger. Jeg ved i hvert tilfælde, at efter min mor, hun var den yngste ... Min mor, Karen, og Lene, det var hende, der flyttede til Amerika og Dagny, hun blev gift, hun fik ingen uddannelse. Men de var de tre yngste, og min mor har engang fortalt, at hun stod på tæer og kiggede ned i en lille vugge, hvor der lå en lille bitte nyfødt pige med mønster på øjnene. Hun hed Elinor, og var død ved fødslen. Det var sådan et billede min mor kunne huske, formentlig hendes første erindring. Der var også en der døde som ung af blindtarmsbetændelse.

DIN TILKNYTNING TIL DIN MOR, DET VAR MERE FERIEOplevelser?

Jeg tror, det var lidt hårdt for min mor, når jeg skal være helt ærlig. Jeg tror, jeg var lidt hård ved hende, for jeg var jo mest knyttet til min faster. Jeg havde nok lidt svært ved at sætte mig ind i, at det alligevel var et savn for hende. Jeg syntes, at enten gjorde man det ene, eller også gjorde man det andet, og så holdt man sin kæft. Altså, man måtte bare tage det, som det var.

HUN HAR NOK GERNE VILLET HAVE KUNNET FORSØRGE JER ALLE FIRE?

Ja, det er da helt klart. Som årene er gået, har jeg fået større forståelse for hendes situation. Hvor hårdt det har været for hende; hun havde en dreng på tre, og så fik hun tvillinger, dengang vidste man det jo ikke før de kom, først da den ene var født, fik hun at vide, "Der kommer lige en til!"; og hun var selverhvervende; og manden var forsvundet mens hun var gravid. Det har været SINDSSYGHT hårdt. Og det var jo altså i '40. Det var jo ikke nemt at være selverhvervende på det tidspunkt.

Jeg kan huske, at de talte altid om en, der hed Agnete, hun var en slags husbestyrerinde, der tog sig af det derhjemme. Hendes løn skulle jo også tjenes hjem. Min mor kunne jo ikke passe sin salon, hvis hun skulle være og tage sig af tvillingerne. Det har været smadderhårdt!

DINE SØSKENDE ER SÅ DINE HALVSØSKENDE?

Ja, men sådan oplever jeg det jo ikke, fordi jeg har kendt dem altid. Men i princippet er de det jo.

DIT EGENTLIGE BARNDOMSHJEM, DET ER?

Det er hos min faster og onkel. Det var også det, der pinte min mor, det tror jeg da, og det burde jeg have haft større forståelse for, da jeg var ung.

KAN MAN FORLANGE DET?

Jeg havde det i hvert fald ikke. Jeg syntes, at nu havde hun taget den beslutning, og så var det sådan.

Jeg kunne mærke, at da vi fik vores datter Astrid, da følte min mor sig meget knyttet til hende. Men det gjorde min faster jo også. De har måttet dele bedstemorrollen, men det var min faster, der mest var mor. Du kan jo ikke lave om på, at det sted du har været mest som barn, der hvor du gik i skole, det blev tilknytningsstedet, trods alt. Det kan man jo ikke lave om på.

HVERDAG OG FERIE

NEJ. KAN DU BESKRIVE EN "TYPISK" HVERDAG I DIN BARNDOM?

Det var så ikke hos min mor. Det var aldrig hverdag hos min mor. Det var ferie. Hos min faster og onkel var jeg MEGET beskyttet. De var ældre mennesker, i

hvert fald ældre end min mor. Jeg var jo deres eneste. Jeg skulle være en pæn pige. Jeg måtte for eksempel ikke have lange bukser på. Det havde pæne piger bare ikke, og man legede ikke på gaden. Det var kun i ganske sjældne tilfælde, at man måtte gå ud og lege med de andre. Men jeg havde også meget kærlighed. Der var meget løsere tøjler hos min mor, og der var masser af børn, og hun havde slet ikke tid til at være sådan over mig. Det var jo skønt at kunne løbe ned til stranden og bade. Jeg havde aldrig fået lov til at gå til stranden alene hos min faster og onkel. Ikke før jeg blev en 14-15 år.

HAVDE DU NOGLE ROLLER I HJEMMET?

Jeg ved ikke hvordan det ville have været, hvis jeg havde været hos min rigtige mor. Men hos min faster, der skulle jeg lære at lave mad, hun var selv fantastisk god til at lave mad, men det ville jeg ikke. Du må regne med, at vi nu tidsmæssigt er nået ind i tresserne, og jeg ville ikke lære noget. Jeg skulle jo ikke være husmor. Det var utænkeligt! Det blev højst til, at jeg skrællede kartofler, fordi jeg fik besked på det; eller gjorde rent på mit eget værelse; eller bælgede ærter. Jeg hadede det. Vi havde en kæmpe have, hvor man skulle grave kartofler op og plukke bær, ribs og stikkelsbær og solbær og ... Jeg syntes, det var så DØDSSYGT, at man skulle alt det der. Og henkoge; det gjorde man jo! Og jeg blev sat til slavearbejdet. Det interesserede mig simpelthen ikke, så nu er jeg ganske god til at lave mad, men det har jeg lært mig selv, da jeg fik brug for det.

RIGSDAGSMAND OG ANDRE AMBITIONER

DET MED EN HUSHOLDNINGSSKOLE, DET LÅ IKKE LIGE FØRST FOR?

Nej, men det tror jeg, min faster ville have syntes var passende, hvis jeg var kommet det.

DIN MOR, HUN VAR JO OGSÅ BRUDT UD AF DEN TIDS TANKE OM HUSHOLDNINGSSKOLE?

Jamen min mor og alle de der søstre, de havde nogle ambitioner, de ville gerne have, at de kunne prale med os og kunne sige, "Åh, det går så godt!" og "Nu har de mødt en rig mand!", det tror jeg, var min mors drøm, at vi virkelig klarede os godt. Og det er der jo ikke noget at sige til, når hun nu kom fra den store søskendeflok. De har jo alle sammen skullet kæmpe sig til deres position. Det

forstår jeg godt.

Men min faster hun havde også nogle ambitioner, og der har jeg sådan en morsom historie: Hun var 42 år, da jeg kom til hende og onkel som nyfødt. Hun havde lavet 'udstyr' til mig, som jeg aldrig har brugt, for jeg ville ikke have det. Hun havde lavet hvide duge og servietter, sengetøj og så videre. Og hun havde broderet MV på det hele, for jeg hed jo stadigvæk Voldstedlund. Men jeg var slet ikke interesseret i det. Så kan jeg huske, at jeg engang spurgte hende, "Hvad havde du tænkt dig? Hvad skal jeg bruge alt det til, alt det du har siddet og broderet?" og så sagde hun de guddommelige ord, "Joe, jeg tænkte, hvis du nu blev gift med en rigsdagsmand!" Det hed det jo slet ikke mere, selv dengang hed det Folketinget. Hun var helt tilbage i sin barndom på landet, hvor "rigsdagsmanden" var det ypperste, man kunne komme i nærheden af.

HVOR SJOVT! OG SÅ HAVDE HUN SIDDET DER OG BRODERET TIL DIG, OG SÅ VILLE DU IKKE HAVE DET. DU HAR OGSÅ VÆRET LIDT HÅRD VED HENDE?

Jeg var benhård, jeg har været ubehagelig. Det var jeg mod dem begge to. Det er muligvis fordi jeg blev overforkælet af dem begge. Hvis du er ønsket flere steder, kan man jo godt blive lidt hård i filten og tro, at man er 'Guds gave til menneskeheden'.

JA, DET KAN MAN JO SAGTENS TÆNKE SIG. MEN DU HAR IKKE FØLT ET SVIGT?

Nej, det har jeg overhovedet ikke. Jeg kan huske moster Ellen, som også boede i Slagelse – jeg tror, det var det vi kom fra, da telefonen ringede – Når vi mødte moster Ellen på gaden, eller en af de andre søskende, som var på besøg... (Der var Dagny fra København. Der var også Stenze, som var sygeplejerske på et psykiatrisk hospital i Sydsjælland. Hun kørte scooter, det billede har jeg i hovedet. Og så var der Mac, hun flyttede til Amerika; hende har jeg også en tidlig erindring om, hun fulgte mig engang fra min mor til min faster og onkel i Slagelse, og der kan jeg huske, at vi kravlede under et godstog...

JA?

Jamen, er du sindssyg! Vi var kommet på den forkerte perron, og så var vi ved at komme for sent til et tog, og så kravlede vi under et tog, det er jo... Hun har sikkert sagt til mig, "Vi siger det ikke til nogen!", fordi det var jo farligt.)

... Men det jeg ville sige var, at når vi mødte Ellen eller Dagny, eller hvem af dem vi mødte i Slagelse, så sagde de, "Åh, savner du ikke din mor?". Det har jo gjort ondt på min faster. Jeg sagde jo som børn gør; "Jo, det gør jeg!". Jeg tænkte jo, der falder nok noget af, hvis de får ondt af mig. Jeg savnede hende jo ikke, når jeg var væk fra hende, jeg savnede hende jo ikke på den måde. Men jeg tænkte, at det nok var det, de forventede at høre.

SÅ KUNNE DU MÅSKE SCORE LIDT?

Ja, ja, så syntes de jo, "Nåe, det er synd for den lille pige!", og det var det jo overhovedet ikke, jeg fik jo alt og havde en udmærket barndom.

LIVET OG SKOLEN PÅ ÆRØ

DINE SØSKENDE, KOM DE IKKE SÅ MEGET PÅ BESØG?

Jo, men mest efter vi var flyttet til Ærø. Der var jo god plads, og der kom de på ferie. Og for eksempel da Vibse blev 75 år, ønskede hun, at jeg arrangerede en tur til Ærøskøbing, sådan en Memory Lane, fordi hun havde været der så meget som barn. Det var rigtig hyggeligt. Vi var blandt andet inde og se det gamle posthus, som nu er blevet lavet til et elegant feriested. Postvæsenet har solgt bygningen. Vi var inde i haven og snakkede med ham, der gik og passede det. Det var sjovt. Vi boede på et hotel lige over for posthuset. Vi var også oppe og se skolen, hvor jeg gik. Den er nu lukket, og børnene tager til Marstal, hvis de skal i skole.

EN POSTMESTER HAVDE VEL EN VIS POSITION?

Ja, i dag tror jeg ikke, der er nogen. Dengang var der både en i Ærøskøbing og en i Marstal, det er jo helt ubegribeligt. Det var gamle dage. Postvæsenet er jo nedlagt, stort set.

VAR DER IKKE NOGET MED, AT DE VAR TO KONKURRERENDE BYER?

Jo, og der er kun 12 kilometer imellem. Ærøskøbing var en købstad, og det var Marstal ikke, men den var større. Den var jo en søfartsby. Det står også hos i "Vi, de druknede" af Carsten Jensen, 'Marstallerne' de sejlede langfart, en af mine skolekammerater havde nogle bedsteforældre, der boede i Marstal, vi var der tit. Som kaptajn havde bedstefaderen hjembragt ting fra Kina og fra ..., der var

meget større udsyn i Marstal. I Ærøskøbing var man "finere på den", der var en toldbod, der var også bankdirektøren og sparekassedirektøren, og dem der var ansatte i staten. De holdt sammen og gik til middag hos hinanden. Det harcelerer Carsten Jensen også over i bogen; de der fine folk, som ikke var noget som helst.

Da vi flyttede til Ærøskøbing var jeg seks år og skulle begynde i 2. klasse, men der var det så gammeldags, for det første skiftede skoleåret til Påske, for det andet kom man først i skole, når man var 9-10 år, det er jo mange år siden. De mente så, at jeg var alt for ung og ville have mig til at gå 1. klasse om. Men min faster og onkel insisterede på, at jeg skulle i 2. klasse, for jeg havde jo gået i 1. klasse.

Det gjorde, at jeg på mange måder blev jeg mobbet i skolen, fordi jeg var flere år yngre end de andre. Folk syntes jo med rette, hvorfor kunne jeg få lov til at komme i 2. klasse, når nogle af de andre skulle vente på at komme i skole. Der var kun én klasse for hver årgang, og vi var 30 i klassen. Og hvis der sad nogle ude på landet og bare ventede på at kunne komme i skole, så kan jeg godt forstå, at de blev sure.

JEG VAR IKKE KLAR OVER, AT MAN SKULLE PÅ VENTELISTE FOR AT KOMME I SKOLE?

Det var nok også kun på Ærø. Det var et ældgammelt system. Det blev senere lavet om, fordi man fik ordre om at følge resten af landet.

I FERIERNE VAR DU SÅ HJEMME HOS DIN MOR?

I ferierne besøgte jeg min mor, og jeg kan huske, at når jeg kom hjem fra hende, så havde jeg lidt hjemve i forhold til hende. Men det var også den form for liv, hvor der var søskende. Jeg kan tydeligt huske, at jeg syntes, det var rigtigt spændende og attråværdigt at have søskende. Det, syntes jeg, var dejligt, selvom de var så meget ældre end mig. De har jo syntes dengang, at det var smadderirriterende at have mig på slæb. Det fik de jo. Min mor sagde, "Merete skal med. I skal have hende med!". Hun skulle jo passe sin forretning. Det har de da været irriteret over, det er jeg ikke i tvivl om. Mine søskende blev jeg først rigtig gode venner med, da vi blev voksne eller ældre i hvert fald.

UNIVERSITETET OG TEATERSKOLEN

DET MED HUSHOLDNING INTERESSEREDE DIG IKKE, MEN HVAD VILLE DU VÆRE, NÅR DU BLEV VOKSEN?

Jeg kom jo i gymnasiet ... Det er i virkeligheden uhyggeligt at tænke på, hvor meget der afhænger af tilfældigheder, og hvem man tilfældigvis møder – Jeg kom i gymnasiet i Svendborg som 15-årig, og så kom jeg til at bo derovre på et værelse, fordi jeg ellers skulle med færgen klokken 5 om morgenen, og det kunne jeg slet ikke holde til. Der blev jeg veninde med en anden pige fra Ærøskøbing. Hun var tre år ældre end mig; af forskellige årsager kom hun først i gymnasiet, da hun var 18, men vi blev veninder, vi kender hinanden stadigvæk, hun besøger os hver sommer. Men jeg lå meget under for hende, nok fordi hun var de tre år ældre, og hun bestemte ligesom.

Hun boede også på værelse i Svendborg, og jeg tror, det var hende, der påvirkede mig til at læse dansk. Det endte så med, at det med blev et bifag i fransk. Det skyldtes, jeg havde en kusine, Esther, som var gift med en franskmand, Jean Claude [Vertongen] og boede i Paris.

Da jeg blev student, gav min mor mig en rejse til Paris sammen med hende, og så var vi ude at besøge Esther og Jean Claude. Jeg kom senere, efter jeg havde været i kibbutz, i huset hos en fætter til Jean Claude, Gilles Cochet – hans far, Gerard Cochet, var en forholdsvis kendt maler, det siger Jean Claude i hvert fald, han er død for længst. Men Esther og Jean Claude skaffede mig et au pair job hos Giles og Françoise, der havde fem børn. Dem passede jeg i godt et halvt år og gik på Alliance Française.

Derfor fik jeg fransk som bifag, og det var ikke fordi, jeg havde drømt om at blive gymnasielærer hele mit liv. Men jeg tror vi forestillede os, at hvis man blev cand.mag. i et eller andet, så blev vi alle sammen ansat på Danmarks Radio. Det blev – Gud være lovet! – aldrig til noget for så ... Jeg tog første del, men kom så på at jeg ville være skuespiller. Det var også andre, der satte det i mig, jeg var meget uselvstændig i virkeligheden. Jeg mødte nogen, der sagde, "Det skulle du tage og prøve! Du skal gå til Dramalæsning!". Det gjorde jeg så. Skuespiller, Martin Hansen fra det Kgl. Teater underviste i Dramalæsning på Universitet, og han fik mig overbevist om, at jeg skulle prøve at søge ind på Teaterskolen. Det gjorde jeg så.

DER KOM DU SÅ IND?

Det gjorde jeg 2. gang. Men da jeg først havde prøvet det én gang, så var jeg blevet grebet af tanken, og ikke i tvivl om, at jeg skulle gøre det igen.

HVORNÅR KOM DU IND?

Det var i '70.

DINE AMBITIONER OG DRØMME LÅ IKKE SÆRLIG TÆT PÅ DINE FASTERS?

Nej. Men min mor snakkede altid om, at jeg skulle være skuespiller, men jeg ville ikke, og jeg syntes, det var noget pjat. Jeg forstod ikke, hvorfor hun gjorde det.

HUN MÅ HAVE SET NOGET I DIG?

Nej, jeg tror det var hendes egne ambitioner. Det forestiller jeg mig, at det var hendes egen drøm, hun puttede over i mig. Altså, det sagde mig slet ikke noget! Når man er 19-20 år, så har man jo en mening om, hvad der noget, og hvad der ikke er noget. Det der "skuespilleri" det sagde mig ikke noget som helst på det tidspunkt.

MEN HVOR GAMMEL VAR DU DA...?

Jeg var 24 år, da jeg kom ind på teaterskolen. Jeg havde læst i fem år. Dansk som hovedfag og fransk som bifag.

KIBBUTZ, DAMPVASKERI OG FASTE BESLUTNINGER

DU HAR VÆRET I KIBBUTZ?

Ja. Da jeg blev 17-18 år, rejste jeg over til min mor og havde masser af småjobs. Jeg ville spare sammen til at tage til Israel selv. Der var ingen, der ville støtte mig, da de syntes, at det var et farligt sted at tage hen. Min faster og onkel prøvede at overtale mig til at blive hjemme ved at sige, at de ville betale min uddannelse, men det var jeg ligeglad med. Jeg ville i kibbutz i nogle måneder. Det skulle jeg så tjene penge til. Det gjorde jeg dels, ved at vaske hår på kunderne fredag-lørdag i min mors salon. Og så var jeg ansat i Fredericia Dampvaskeri. Når lagner og duge var blevet vasket, skulle de lægges sammen på en bestemt måde. Det var hårdt arbejde. Men der var jeg en sommer.

DU KOM SÅ AFSTED?

Ja, det gjorde jeg. Og da skete der noget, der viser noget om min mor, og som jeg har stor respekt for. Jeg kan huske, at jeg skulle fra Fredericia klokken 2 om natten. Jeg skulle med tog ned gennem Europa til Napoli og derfra med båd til Haifa. Og det der tog, det gik klokken 2 om natten, og vi sad og spillede kort, min mor og jeg for at få tiden til at gå. Hun skulle køre mig. Da det så nærmede sig, så fik jeg pludselig kolde fødder, pludselig jeg tænkte, "Hvad er det, du har bevæget dig ud i?", så sagde min mor, "Det gider jeg ikke at høre på! Du har besluttet det! Du tager afsted! Jeg gider ikke at høre på!"

Hun havde jo ret! Man kan ikke pludselig fortryde. Hun sagde også, "At nu har jeg hørt så meget fra faster og onkel om, at jeg skulle prøve at få dig fra det!" Der var hun behård, lige så behård som jeg sikkert selv ville have været, hvis jeg havde oplevet det samme med min egen datter.

HVILKET ÅR VAR DET?

Det var, da jeg var blevet student. Det var i 1964. Det var før seksdageskrigen [1967]. Det var et ganske andet Israel. Dengang jeg var dernede, da kan jeg huske, at jeg tog på stop sammen med en amerikaner ned til Eilat ved det Røde Hav. For at komme til og fra Eilat skal man igennem store og meget øde ørken- og bjergområder, og alle de lastbiler, der kom med fødevare til Eilat, valgte den farlige vej, det vil sige de kørte den korteste vej, men der lå partisanerne og skød en gang imellem mod dem fra bjergene. Da vi skulle tilbage spurgte vi en lastbilchauffør, om vi kunne køre med ham, det måtte vi godt. Det var en kæmpestor lastvogn, og vi skulle sidde ved siden af ham, og da vi så havde sat os, lagde han en maskinpistol i skødet på os og sagde, at hvis nogen begyndte at skyde på os, så skulle vi skyde tilbage. Det var der så ikke nogen, der gjorde, Gud været lovet! Det kom bag på os begge to, at vi var kommet til et land, hvor sådan nogle ting foregik.

SKUESPILLERI OG MODERSTOLTHED

HVORNÅR BLEV DU FÆRDIGUDDANNET SKUESPILLER?

Det var i 1973.

HVAD SAGDE "DINE MØDRE" TIL DET?

Min biologiske mor, altså Karen, var BEGEJSTRET, hun var LYKKELIG for det, ELSKEDE det, og pralede med det, og fortalte usandheder, og alt blev overdrevet, som jeg ikke ved hvad. Hun kunne slet ikke styres.

Faster og onkel var ikke så glade for det, for de var bange for, at det ikke skulle gå. Jeg lod mig fortælle, at min onkel gik rundt i Ærøskøbing og sagde til folk, "Jae, så skal Merete være gøgler!"

Til mig sagde han, "Så sørg for at blive GOD! Sørg for at blive BEDRE end nogen af de andre!"

Men de var ikke begejstret, de havde hellere set, at jeg var blevet noget mere sikkert. Men det ville de fleste forældre sikkert. Undtagen min mor, men det var fordi, hun havde jo ikke selv haft et sikkert liv; man måtte jo bare klare sig, ikke?

JA, OG SOM DU SELV SIGER, HAVDE HUN MÅSKE HAFT EN DRØM OM AT BLIVE SKUESPILLER?

Hun havde i hvert fald en drøm om ... hun syntes, at det der med 'kendthed' var vigtigt. Det syntes jeg også var latterligt, kan jeg huske.

Det havde også noget at gøre med forholdet mellem alle de der søstre, de var tit oppe at toppes, og det havde noget at gøre med, at hvis den ene pralede mere end den anden ... Jeg kan huske, at Karen var i Amerika for at besøge Mac: Vi syntes alle sammen, at det var sådan en god ide, for så så hun noget af verden. Men de blev jo rygende uvenner fordi, ALT var jo finere i Amerika og større, og flottere, og hun tjente flere penge, og hendes salon. Det kunne min mor jo ikke holde ud, at dét, hun havde, det var ikke fint nok! Jeg var der jo ikke, det er kun ud fra det hun fortalte bagefter. Jeg tror aldrig de sås mere, jeg tror aldrig de talte sammen mere.

TANTE MAC OG ANDEN FAMILIE

MAC VAR OGSÅ FRISØR?

Ja, og havde en salon i Colorado. Jeg kan huske, hun engang var på besøg, de kom hjem en gang imellem, hun stod på ski i Aspen, hvor alle de rige står på ski, og så var hun faldet og fået et piskesmæld, så da hun kom, havde hun sådan en krave på, og det er jo sig selv ikke morsomt, men da hun kom blev der holdt en

middag hos Dagny i København, og Mac havde sådant et smykke, en halskæde udenpå! [Merete visualiserer med fagter en stor, tyk halskæde uden på en større halskrave] Kan du forestille dig hvor åndsvagt det har set ud?

JA!

De skulle jo se alle de smykker hun havde, og halskæden skulle jo også vises frem. Det så bare så sjovt ud! Også fordi det var så afslørende. Men de kæmpede noget ... Jeg tror også det hænger sammen med, hvis man nu skal være lidt lommefilosofisk: Med så mange børn på en gård, der er jo ikke nogen, der er 'blevet set' nogensinde. De har kun haft hinanden, der har jo ikke været nogen, der har sagt, "Neej, hvor er du dygtig!" eller "Hold da op, hvor du klarer det godt!". Det kan man ikke med så mange børn, så derfor har de jo selv skullet skabe sig deres egen lille glorie, og "Se mig, se mig!!". Det tror jeg.

OG RÅBT HØJT?

Ja, men det tror jeg, kun gælder pigerne, for da jeg for nylig talte med Vibse, fortalte hun, at Jørgen og hans kone, der boede i Vejle, var de sødeste mennesker. Altså helt uden snobberi. Det har sikkert ikke gjaldt drengene. Hjemmet var indremissionsk, det har da også betydet noget. Men tænk hvis man var opvokset som en hel skoleklasse, så er der jo aldrig nogen, der har sagt, "Du er det mest fantastiske her på jorden!". I vore dage siger vi, "Ih, hvor er du ...!". De bliver overøst med ros, og vi ser dem, det skal vi jo også.

JA, DE HAR HAFT ET HELT ANDET LIV?

Det er næsten umuligt at forestille sig. Og også et meget HÅRDT liv. Man måtte blive lidt hård i filten, hvis man ville overleve.

MODEREN MÅ HAVE VÆRET EN STÆRK EN, FØDE SÅ MANGE BØRN!?

Sådan som jeg har hørt det, så må Jens, faderen, have været 50 – han havde været i Amerika og al muligt inden – i hvert fald var han tæt på 50, da han fik denne unge kone, som var omkring 18. Så fik de alle de børn hurtigt efter hinanden; og så døde hun, da hun var i starten af 50'erne, mens han blev over 90. Men hun er jo også gået fra graviditet til graviditet.

Jeg kan huske, at min mor fortalte – måske har hun løjet, det er jo ikke til at sige – men det var jo RYSTENDE at høre: "Hvad var han for én? Så får han sig sådan en ung kone; hun må haft det forfærdeligt!" Så sagde Karen altid, "Nej! Hun

talte altid kun godt om Jens, og hun var glad for sit liv og positiv over for alt; hun elskede at have det, sådan som hun havde! ”

HVOR KOM HUN FRA?

Jeg ved det ikke. Min mor var ikke god til at fortælle ... Hun redigerede virkeligheden. Hvis man spurgte, ”Hvordan var det egentlig lige der?” for eksempel, ”Hvordan var det egentlig, da du havde født tvillingerne?”, så kom det, ”Åh, de var så søde, folk syntes, de var så søde i deres taftkjoler!”. Man nåede aldrig ind til materien. Jeg fik aldrig ordentlig besked ...

Hun kunne sige, ”Jeg holdt så meget af min mor, men jeg mistede hende alt for tidlig!”. Så sagde hun sådan en floskel. Det var også tidligt, men hun delte hende jo med 14 andre, eller hvor mange det nu var. Det har været hårdt!

JA. DET VAR JO OGSÅ EN ANDEN TID MED EMNER, MAN IKKE SNAKKEDE OM?

Masser af ting man ikke snakkede om! Og som man måske også glemte. Jeg tror ikke min mor bevidst løj om nogen ting, men hun havde bare fået lavet dem om i sit hoved. Og så var det sådan.

JA, GAD VIDE, HVAD VI HAR FÅET LAVET OM?

Ja, noget lyver man jo nok altid for sig selv om. Det er klart.

MØDRENE BLIVER GAMLE

FIK DU NOGEN DYBERE SNAK MED DIN FASTER?

Min faster blev 94 år, og blev meget afhængig af hjælp, hun blev også senil. Da min onkel døde, flyttede hun til Mariager. Her nåede hun at bo 14 år, inden hun kom på plejehjem. Det var der hun var født, så derfor var hun knyttet til Mariager.

Men jeg kan ikke sige, at jeg fik nogen dybere snak med hende. Jeg prøvede lidt ... Hun syntes heller ikke, der skulle tales for dybt om tingene. Det tror jeg ikke.

HVOR GAMMEL BLEV DIN MOR?

Det var hårdt for min biologiske mor at blive gammel. Jeg tog mig ikke særligt meget af hende. Jeg tror, hun blev 89 år. Hun endte med at komme på plejehjem heroppe. Hun var ikke glad for at være på plejehjem. Hun hadede

det, hun HADEDE at komme på plejehjem. Hun var faldet om med en hjerneblødning.

Der skete det mærkelige, som jeg stadig kan huske så tydeligt, jeg tog mig af faster, hun var på plejehjem; og Vibse tog sig af min mor. Det var ligesom fordelingen mellem os. Så ringede telefonen: Det var en dame i telefonen, der sagde, "Vi har fundet din mor! Hun var faldt om på gulvet, og hun er kørt på hospitalet!". Jeg troede hele tiden, at vi talte om min faster – for en nemheds skyld, havde jeg omtalt hende som min mor – så jeg spurgte, "Jamen, hvorfor er hun kommet på hospitalet i Fredericia?"; "Ja, hvor skulle hun ellers komme hen?"; Jeg sagde, "Randers! Som er jo ligger lige ved siden af, hvor hun bor!"; Hun blev mere og mere irriteret på mig over, at jeg ikke ville kendes ved min mor, tilsyneladende. Endelig gik det op for mig, at det var Karen og sagde, "Det er fordi, det plejer at være min søster, hvis der er noget med min mor!" Hun blev så vred på mig, men det lyder jo også mærkeligt, jeg var fuldstændig ... Jeg kunne slet ikke forstå, hvad hun snakkede om. Der skete jo også hele tiden noget i Mariager, hvor min faster boede.

Men der var hun så faldet om, og så tog jeg med Vibse ned på hospitalet i Fredericia. Der var hun blev gammel, og hendes hjerne havde også taget skade. Om det var en blodprop eller en hjerneblødning eller hvad det har været, det ved jeg ikke. Men jeg kan bare huske, at Vibse og jeg var helt overbeviste om, at det ville hun ikke overleve. Men det gjorde hun. Ja, hun overlevede det en fire-fem år.

Efter det kom hun på plejehjem heroppe.

SÅ KOM HUN TÆTTERE PÅ?

Ja, så kunne vi jo besøge hende lidt tiere, og det gjorde vi også.

"HUSMANDSDYDER"

DE VÆRDIER DU HAR FÅET MED, HAR DE VÆRET NYTTIGE I DIT LIV?

Ja, det synes jeg godt, man kan sige fordi, fra min rigtige mor har jeg i hvert fald arvet en vis sejhed. Og fra dem begge, en forståelse for, at man holder, hvad man lover, og man passer tingene, og man holder ikke op fra noget i utide; alle de der gamle 'husmandsdyder', dem har jeg taget med hjemmefra. De sidder jo

dybt begravet, og er sikkert også udmærkede at have med sig, at man gør tingene ordentligt – en ordentlighed. Det tror jeg, jeg har taget med.

JA, FRA DEM BEGGE TO?

Ja fra dem begge to og så sejhed især fra min mor, for hun har haft den; men også den der, "Nu, kan det være nok!"; "SÅ STOPPER VI!". Måske er det noget hun har haft med sig hjemmefra. Det har da sikkert været de mange søskendes måde at overleve på.

Transskriberet af Elsebeth Korsgaard og Lise Behrendt, juni/august 2017